

aan: de raad
datum: 17 februari 2022
onderwerp: ontwikkelingen binnen de Wet gemeentelijke
schuldhulpverlening en beleidskaders
van: het college
openbaar: ja
registratienr.: D/2022/427223
aantal bijlage(n):

RAADSMEMO

In de vergadering van de commissie MME van 9 februari 2022 heeft u gevraagd om geïnformeerd te worden over de ontwikkelingen binnen de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening en de beleidskaders.

In reactie hierop kunnen we u het volgende mededelen.

Beleidskaders van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening

Schuldhulpverlening is onderdeel van het beleidsplan sociaal domein 2020 – 2023 Naast elkaar, met elkaar, voor elkaar. Hieronder treft u een overzicht aan van de plekken waar u de schuldhulpverlening kunt terugvinden in het beleidsplan:

- In paragraaf 1.1 is de afbakening van het beleidsplan aangegeven. Daarin is onder andere het armoedebeleid en inkomensbeleid genoemd. Schuldhulpverlening is onderdeel van het armoedebeleid;
- In hoofdstuk 2 'Terugblik op het sociaal domein' kunt u lezen over de inzet op schuldhulpverlening in de voorliggende periode;
- In hoofdstuk 3 'Landelijk en regionaal kader' is het landelijk actieprogramma 'brede schuldenaanpak' als kader benoemd;
- In hoofdstuk 5 'Uitgangspunten' staat dat de wetgeving binnen het sociaal domein de basis vormt voor dit beleidsplan. Eén van de wetten die daar worden genoemd in de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening;
- Bij ontwikkellijn 1 'iedereen doet mee' wordt aangegeven bij dat we schulden in een vroeg stadium signaleren;
- Bij ontwikkellijn 2 'integrale toegang' wordt aangegeven dat we de toegang tot onder andere schuldhulpverlening uitvoeren;
- Bij ontwikkellijn 4 'ondersteuning op maat' wordt aangegeven dat we passende ondersteuning bieden op grond van onder andere de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening.

De landelijke beleidskaders, die in dit plan worden omarmd, zijn als bijlagen bijgevoegd. Voor wat betreft schuldhulpverlening:

- Het interbestuurlijk programma;
- Het landelijk actieprogramma 'Brede schuldenaanpak'.

In het beleidsplan is een aantal wetten en begrippen nader gedefinieerd, maar niet allemaal. Het armoedebeleid, waar schuldhulpverlening deel van uitmaakt, is in hoofdstuk 6 toegelicht.

Beleidsregels schuldhelpverlening Heemskerk 2017

Naast de regelgeving in de Wet gemeentelijke schuldhelpverlening, het beleidsplan sociaal domein 2020 – 2023 Naast elkaar, met elkaar, voor elkaar, zijn beleidsregels opgesteld voor de uitvoering. Deze zijn op dit moment nog steeds van kracht. Het is de bedoeling om in 2022 nieuwe beleidsregels op te stellen.

Landelijke ontwikkelingen

Naar schatting hebben bijna 1,4 miljoen Nederlandse huishoudens problematische schulden of een risico hierop. De impact van deze problematiek op zowel de schuldenaar, de schuldeiser als de Maatschappij is groot. Om die reden heeft het kabinet in het regeerakkoord maatregelen aangenomen waarbij belangrijke knelpunten op het terrein van schulden worden aangepakt. In 2018 is gestart met het Actieplan brede schuldenaanpak, bestaande uit drie actielijnen:

- Problematische schulden voorkomen: preventie en vroegsignalering;
- Ontzorgen en ondersteunen;
- Zorgvuldige en maatschappelijk verantwoorde incasso

Om deze doelstellingen te bereiken zijn de onderstaande wetten geïntroduceerd:

- Wet vereenvoudiging Beslagvrije voet (Wvbvv).
- Wijziging Wet gemeentelijke schuldhelpverlening (Wgs).
- Wet adviesrecht gemeenten bij Schuldenbewind (ags).
- Wet stroomlijning keten voor derdenbeslag ten behoeve van het verbreden van het beslagregister (vbr).

Wet vereenvoudiging Beslagvrije voet (Wvbvv)

Met de Wvbvv is de wijze, waarop de beslagvrije voet moet worden bepaald, veranderd. Dit heeft in het bijzonder gevolgen voor de rol van beslagleggende partij. Bij het vaststellen van de beslagvrije voet moet de beslagleggende partij gebruik maken van een rekentool zodat de berekening van de beslagvrije voet op een uniforme wijze wordt gedaan. De beslagleggende partij hoeft de gegevens voor de beslagvrije voet niet meer zelf te verzamelen (op te vragen bij schuldenaar en inhoudingsplichtige) en hoeft de beslagvrije voet niet meer zelf te berekenen. De beslagleggende partij kan de beslagvrije voet ophalen via de huidige applicatie of door in te loggen op een generiek webportaal van bijvoorbeeld het Inlichtingenbureau. Daarnaast introduceert de Wvbvv ook de rol van coördinerend deurwaarder. De coördinerend deurwaarder krijgt taken met betrekking tot de berekening van de beslagvrije voet, het innen en verdelen van betalingen en de communicatie richting schuldenaren, andere beslagleggers en inhoudingsplichtigen.

Aanpassing applicatie bij de gemeente Heemskerk

Stratech, de softwareleverancier van de gemeente voor schuldhelpverlening, heeft het systeem geüpdatet waardoor de berekening van de Wvbvv volgens de nieuwe regels gemaakt wordt. Ook is het mogelijk gemaakt voor het team Werk & Inkomen om voor andere wetten (bijvoorbeeld de Participatiewet) een berekening te maken van de Wvbvv volgens de nieuwe regels.

Wijziging Wet gemeentelijke schuldhelpverlening (Wgs)

Op 1 januari 2021 is de aangepaste Wet gemeentelijke schuldhelpverlening in werking getreden. De wetwijziging faciliteert de uitwisseling van persoonsgegevens bij twee onderdelen van schuldhelpverlening, namelijk bij:

- de gegevensuitwisseling met als doel vroegsignalering van schulden;
- de gegevensuitwisseling voor het besluit over toegang tot en het plan van aanpak voor schuldhelpverlening.

Met de wet is een juridische basis (wettelijke doelbinding) gelegd voor vroegsignalering. Met ingang van de Wgs komen ook verplichtingen:

1. Vaste lasten crediteuren moeten signalen gaan aanleveren;
2. Gemeenten worden verplicht om taken rondom vroegsignalering uit te voeren;
3. Gemeenten zijn verplicht om een aanbod voor een gesprek te doen na ontvangst van een signaal;
4. Wanneer een inwoner een aanvraag voor ondersteuning doet moet de gemeente binnen 4 weken een gesprek aanbieden en maximaal 8 weken na acceptatie van het hulpaanbod een beschikking over toegang en een plan van aanpak opstellen.

Wettelijke taak vroegsignalering

Vanaf 1 januari 2021 mogen we signalen ontvangen in het kader van vroegsignalering. Voor de gegevensuitwisseling van signalen is de webapplicatie RIS Matching en RIS Vroeg Eropaf van Inforing aangeschaft. Gemiddeld ontvangen we maandelijks 80 meldingen van signaalpartners, van inwoners met betalingsachterstanden. Het gaat hierbij om betalingsachterstanden van 2 maanden of ouder. Na ontvangst van deze meldingen doen we inwoners een hulpaanbod.

Bij de wettelijke taak vroegsignalering is het vastleggen van afspraken met vaste lasten crediteuren van belang. Voor de uitvoering van de wettelijk taak vroegsignalering hebben we 40 Landelijke Convenanten Vroegsignalering digitaal ondertekend via de NVVK om meldingen te kunnen ontvangen. Dit aantal gaat in de toekomst nog toenemen.

Wettelijk gezien mogen we de volgende signalen ontvangen:

- Woonkosten;
- Kosten water;
- Energiekosten;
- Zorgkosten.

Wet adviesrecht gemeenten bij Schuldenbewind (ags)

Gemeenten zijn vaak niet op de hoogte wanneer de rechter wordt verzocht om bewind uit te spreken voor inwoners met problematische schulden, kortweg schuldenbewind genoemd, terwijl gemeenten wel verantwoordelijk zijn voor de juiste ondersteuning van mensen die schulden hebben. Hierdoor kunnen gemeenten onvoldoende regie voeren. Daarnaast draait de gemeente wel vaak via de bijzondere bijstand op voor de kosten die gemaakt worden.

Gemeenten kunnen rechters straks adviseren over de vraag of iemand met problematische schulden hulp moet krijgen van een beschermingsbewindvoerder.

Verder biedt het adviesrecht de rechter de mogelijkheid om alternatieve vormen van ondersteuning af te wegen bij de beoordeling van het verzoek tot instelling van schuldenbewind. Daarnaast kunnen schuldenbewinden alleen voor bepaalde tijd worden ingesteld.

Het adviesrecht moet gemeenten beter in staat stellen hun regierol bij schuldhelpverlening te vervullen. Hiermee wordt tegemoetgekomen aan de wens van gemeenten om meer grip te krijgen op de instroom in schuldenbewind.

Op dit moment is een deel van de inwoners die schuldenbewind aanvragen, niet in beeld bij de gemeente. Via het adviesrecht komt een groter deel van de inwoners die overwegen om schuldenbewind aan te vragen, bij de gemeente in beeld. In overleg met de inwoner en bewindvoerder kan de gemeente helpen bij de afweging van de meeste passende ondersteuning en het advies te laten meewegen in het oordeel van de kantonrechter.

De gemeente kan hier gebruik van maken als zij dit wilt en kan dit ook op ieder moment alsnog besluiten. Er zit geen verplichting of tijdsdruk achter en er zijn dus ook geen gevolgen voor de gemeente als zij hier geen gebruik van maakt.

Wet stroomlijning keten voor derdenbeslag ten behoeve van het verbreden van het beslagregister (vbr)

Deze wet wordt ook aangeduid als de verbreding van het beslagregister (vbr). Deze wet zal vanaf januari 2022 gefaseerd worden ingevoerd door de deelnemende partijen. De verbreding van het beslagregister is de volgende stap om het bestaansminimum van inwoners met schulden beter te beschermen en om ophoging van schulden met onnodige proces- en executiekosten te voorkomen. Voor een goede uitvoering van het vaststellen van de Beslagvrije voet en het leggen van beslag moeten beslagleggende (overheid)partijen over verschillende gegevens beschikken. Het doel van het wetsvoorstel is een wettelijke grondslag creëren voor de verbeterde uitwisseling van gegevens tussen de beslagleggende partijen.

Wanneer alle beslagleggende partijen zijn aangesloten op het verbrede beslagregister kan samenloop van meerdere beslagleggingen en verrekeningen worden voorkomen en de beslagvrije voet correct worden gehanteerd. Daarnaast kunnen gerechtsdeurwaarders door inschrijving van overheidsinstanties voorafgaand aan een beslag de kosten van een beslag beter afwegen tegen de opbrengsten. Dat is een grote verbetering ten opzichte van de huidige situatie. Daarnaast hoeven zowel de inwoner als de derde minder gegevens aan te leveren.

Het beslagregister is op dit moment enkel voor gerechtsdeurwaarders toegankelijk en bevat enkel de gegevens van de door gerechtsdeurwaarders opgelegde beslagen. Vanaf 2022 wordt het beslagregister verbreed en is door een bredere groep betrokken instanties te raadplegen en helpt hen bij het maken van een zorgvuldige afweging over incasso-handelingen. Ook de inwoner kan het verbreed beslagregister voor wat betreft het eigen dossier inzien. Het verbreed beslagregister geeft snel uitsluitsel over wie de coördinerende deurwaarder is en welke beslagvrije voet is vastgesteld.

Schuldhulpverlening aan ondernemers

Gemeenten moeten ook aan ondernemers met (dreigende) problematische schulden schuldhulpverlening bieden. De gewijzigde Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) maakt dat duidelijk. Schuldhulpverlening voor ondernemers (SHVO) vraagt meer kennis dan schuldhulpverlening aan particulieren, onder meer omdat ook de levensvatbaarheid van de onderneming moet worden beoordeeld. Gemeenten kunnen die expertise zelf in huis halen, organiseren in een samenwerkingsverband of uitbesteden aan een gespecialiseerde organisatie.

In Heemskerk zijn we een samenwerking aangegaan met het Instituut voor het Midden- en Kleinbedrijf (IMK), ondernemers uit Heemskerk kunnen een gratis adviesgesprek krijgen bij het IMK over hun onderneming. Samen met de ondernemer wordt een plan van aanpak opgesteld hoe de ondernemingsproblemen opgelost kunnen worden. Als blijkt dat de ondernemer problematische schulden heeft en een levensvatbaar bedrijf, dan wordt hij doorverwezen naar Zuidweg & Partners.

Verschillende fases in een traject schuldhulpverlening

Fase aanmelding

De aanmelding voor geldzorgen gebeurt door het digitale aanmeldformulier dat te vinden is op de gemeentelijke website. Zowel inwoners als aanmeldende instanties worden geacht gebruik te maken van het digitale aanmeldformulier. Mocht de inwoner moeite hebben met het aanmelden dan krijgt hij/zij ondersteuning van een medewerker van de gemeente.

Fase intake (bij crisis krijgt de inwoner een gesprek binnen 3 dagen en anders binnen maximaal 4 weken). Het besluit wordt binnen maximaal 8 weken genomen, tenzij de inwoner niet meewerkt.

De inwoner voert een gesprek met de schuldhulpverlener. Samen kijken ze welke interventies nodig zijn en dat leggen ze vast in een plan van aanpak. Het plan van aanpak wordt ondertekend door de inwoner, waarop het toegangsbesluit Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) wordt afgegeven. Dit betekent dat de inwoner geholpen gaat worden om zijn problematische schulden op te lossen.

Fase stabilisatie (duurt maximaal 4 maanden)

Na de intake wordt de inwoner geholpen om zijn inkomsten en uitgaven in balans te brengen. Hierbij is het van belang dat de inkomsten worden gemaximaliseerd, de uitgaven tot het minimum worden beperkt, er geen crisis is en de beslagvrije voet wordt gegarandeerd. Hierbij kunnen verschillende organisaties betrokken worden die de inwoner in dit proces kunnen helpen.

Fase duurzame financiële dienstverlening

Duurzame financiële dienstverlening (DFD) is het in evenwicht brengen en houden van inkomsten en uitgaven van iemand met schulden als een schuldregeling (nog) niet mogelijk lijkt. Met DFD zorgt de schuldhulpverlener dat iemands financiële omstandigheden niet verder verslechteren, soms als onderdeel van een hulpverleningsketen. Ook kunnen inwoners te maken krijgen met aanvullende ondersteuning in de vorm van budgetbeheer, budgetcoaching of flankerende hulp. Soms zorgt dat ervoor dat iemand alsnog een schuldregeling kan krijgen.

Fase schuldregeling (duur van deze fase is 4 maanden)

De inwoner wordt geholpen met een structurele oplossing voor zijn schulden. Dit betekent een regeling met alle schuldeisers, meestal door schuldsanering. Een schuldsanering kan:

- 'minnelijk' tot stand komen waarbij schuldeisers gevraagd wordt om akkoord te gaan met een voorstel. Indien schuldeisers niet vrijwillig akkoord gaan met een voorstel kan de rechter de redelijkheid van de weigering toetsen en de schuldeiser alsnog dwingen om akkoord te gaan. Zo'n procedure heet een dwangakkoord.
- Wsnp (Wet sanering natuurlijke personen). De rechter wordt dan gevraagd om iemand toe te laten tot de sanering. Deze procedure wordt pas ingezet wanneer het minnelijke traject en de procedure dwangakkoord niet is geslaagd.

Er zijn verschillen tussen een minnelijke of een wettelijke sanering, maar in beide gevallen is iemand na 3 jaar schuldenvrij en heeft diegene naar vermogen afgelost op zijn schulden.

Fase Nazorg

Het inkomen tijdens de sanering is beperkt. Om te voorkomen dat mensen terugvallen, blijft er contact via Nazorg. Hierin wordt niet alleen ingezet op het voorkomen van terugval, maar ook op financiële zelfredzaamheid.

Lidmaatschap NVVK

In 2020 heeft Heemskerk het lidmaatschap van de NVVK gerealiseerd. Hiermee voldoen wij aan de landelijke richtlijnen c.q. kwaliteitseisen voor de uitvoering van schuldhulpverlening.

Ontwikkelingen 2022

- Implementeren Wet stroomlijning keten voor derdenbeslag ten behoeve van het verbreden van het beslagregister (vbr);
- Opstellen beleidsregels;
- Onderzoeken meer gebruik saneringskredieten;
- Aansluiten bij digitale meldpunten (bijvoorbeeld Schuldenknooppunt) om de duur van een traject schuldhelpverlening waar mogelijk korter te maken;
- Nieuwe ontwikkelingen/ wijzigingen in de huidige processen doorvoeren.